

Dancs Szabolcs

A könyvtári szabványosítás egyes nemzetközi és hazai fejleményeiről*

Bibliográfiai hivatkozások egységesítése

A könyvtári szabványosítás önmagában is tág terület, amely a könyvtári dokumentumok feldolgozását és az adatok cseréjét megkönnyítő eljárásokon túl magában foglalja a digitális adatok megőrzését, a fizikai példányok megóvását, a nemzetközi ilyen-olyan azonosítók (ISBN, ISSN, ISMN, ISIL stb.) kezelését, s még sorolhatnánk hosszan, mi mindent. A könyveknek az üzletekben vagy a könyvtár polcain való elérhetősége/megtalálhatósága a szabványok következetes alkalmazásán múlik, de példának okáért a bibliográfiai hivatkozások elkészítése is egy adott szabványon (ISO 690) alapul.

A nemzeti könyvtár igyekszik tehát ezen a téren is aktívan közreműködni: az OSZK a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (*International Organization for Standardization, ISO*) „Információ és Dokumentáció” műszaki bizottságán (TC 46) belül két albizottság munkájában vesz részt, ezek a műszaki interoperabilitásért felelős SC 4-es és az „Azonosítás és leírás” elnevezésű SC 9-es albizottság.

Utóbbin belül működik a 15-ös munkacsoport (WG15), amely a már említett bibliográfiai hivatkozások szabványának (ISO 690) kidolgozásáért felel. A szabvány teljes címe egyébként: „ISO 690 Információ és dokumentáció. Irányelvek az információforrások bibliográfiai hivatkozásaihoz és idézéseihez”. Érdekes fejlemény a szabvány átdolgozása terén, hogy a jövőben a hivatkozásokban lévő egyes adatelemeket normalizálni szeretnék, igazítva azokat a már meglévő, egyéb ISO-szabványokhoz. A dátum pl. az ISO 8601 előírásai szerint a bibliográfiai hivatkozás részeként is így mutatna: év-hónap-nap,

---

* A cikk elsődleges forrását az ISO TC 46 műszaki bizottság 45. találkozóján, az SC 4 és SC 9 albizottságok és egyes munkacsoport-értekezletek ülésein elhangzottak jelentik. A találkozóra Lisszabonban került sor 2018. május 14-18. között.

vagyis 2018-05-28. Szintén említést érdemel, hogy általános elvként vezetnék be az elektronikus lelőhelyek, konkrét URI-k megadásának mellőzését, mivel ezek az idők során legtöbbször elévülnek, „a semmibe mutatnak”. Ezek helyett esetleg valamely azonosítót (pl. DOI) érdemes használni, kiegészítve egy archívumra (pl. <https://web.archive.org/>) való hivatkozással, jóllehet ez utóbbiak tartós fennmaradására sincs garancia. Megkönynyítendő a szabvány műszaki implementálását a munkacsoportban az a döntés született, hogy a szabvány mellékleteként egy általános adatmodell-leírást jelentetnek meg, illetve megadnak egy ugrópontot, ahonnan a szabvánnyal kompatibilis sémák letölthetők.

Megőrzés, nyelvkódok, nemzetközi azonosítás

A nemzeti könyvtárnak (és más könyvtáraknak is) kulcsfontosságú az állományuk megőrzése, lett légyen szó „hagyományos” vagy digitális tartalmakról. A Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottsággal együttműködve, közös munkacsoportban (ISO/IEC JTC 1/SC 34/JWG 7 EPUB) kerül kidolgozásra egy hosszú távú megőrzésre alkalmas EPUB-formátum (EPUB/A). A szabvány két részes lesz, második része magában foglalja majd az információs csomagok elkészítését, jelesül a megőrzési metaadatok specifikálását és a szükséges METS-alapú adatséma meghatározását. Mindezek jelentőségét az archiválásban érdekelt könyvtárak valószínűleg megfelelően értékelik majd. Ami a fizikai példányokat illeti, említést érdemel, hogy az Európai Szabványügyi Szervezeten belül külön műszaki bizottság (CEN/TC 346) foglalkozik a kulturális örökség megőrzésével.

Érdekesség a nyelvkódok világából: a nyelvek nevének háromjegyű betűkódjait tartalmazó nemzetközi szabvány (ISO 639-2:1998), amely forrása a könyvtári feltárás során hazánkban használt MSZ 3400:2001 szabványnak, kiegészült a montenegrói nyelv kódjával (cnr), amely egy 2008 óta tartó hosszas procedúra végére tett pontot. A korábban a szerb nyelv dialektusaként elutasított montenegrói nyelv önálló volta mellett a végső érvet az jelentette, hogy a montenegrói állam megtette államnyelvvé.

A nemzetközi azonosítás terén egyébként három új szabványkiadás is napvilágot látott az elmúlt évben:

- ISO 2108:2017 Információ és dokumentáció. Nemzetközi szabványos könyvazonosító szám (ISBN)
- ISO 3297:2017 Információ és dokumentáció. Időszaki kiadványok nemzetközi azonosító száma (ISSN)
- ISO 20247:2018 Információ és dokumentáció. Nemzetközi könyvtári példányazonosító (ILII)

Az első kettő magyar nemzeti szabványként való átültetése most zajlik, az ILII (*International Library Item Identifier*) honosításáról egyelőre még nem született döntés. Az új ISSN megjelenése 2020-ra várható.

